

TÜRKİYE’DE İL ÖZEL İDARELERİNİN EĞİTİM YATIRIM HARCAMALARI VE HALKIN EĞİTİM YATIRIMLARINA KATKISININ ÇÖZÜMLENMESİ*

Aslan BAYRAM**

Öz

Bu araştırma, özellikle 24 Ocak 1980 kararlarından sonra uygulamaya geçirilen neoliberal politikalarla birlikte devletin eğitim hizmetlerinden elini çekerek eğitimin finansmanını İl Özel İdarelerine ve halka yüklemesini ortaya koymayı amaçlamıştır. 1982 yılından itibaren pek çok isimle halkın eğitim finansmanına katılması için kampanyalar düzenlenmiştir. Araştırmada belge tarama yöntemi kullanılmıştır. İl özel idarelerinin bütçeleri, Kesin Hesap asaları ve Milli Eğitim Bakanlığı bütçeleri ile Milli Eğitim İstatistikleri çözümlenerek tablollaştırılmış yarı logaritmik kalıp kullanılarak eğilim grafikleri çizilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda; 1982 yılında başlayarak günümüze kadar süren kampanyalarda, 1982-2007 yılları arasında milli eğitim yatırımları içerisinde, halkın eğitim yatırımlarına % 15 ile % 25 arasında katkı sağlamış, 2008-2012 yılları arasında ise bu katkı %5 ile % 15 arasında gerçekleşmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar İl Özel İdarelerinin eğitim yatırımlarına katkısı da devam etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim yatırımı, halk katkısı, neoliberal dönüşüm.

* Bu çalışma, yazarın “Türkiye’de Kamu Eğitim Yatırımlarının Çözümlemesi” isimli doktora tezinden üretilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Artvin Çoruh Üniversitesi arbay06@hotmail.com

THE ANALYSIS OF EXPENSES OF SPECIAL PROVINCIAL ADMINISTRATIONS ON THE EDUCATION INVESTMENTS AND THE CONTRIBUTION OF THE PUBLIC TO EDUCATION

Abstract

This research study aims to reveal the fact that the state has withdrawn from the education services and burdened educational financing on the Special Provincial Administration and the public with the neoliberal policies imposed especially after the decisions on January 24, 1980. Since 1982, various campaigns under different names have been organised in order to make the public take part in the educational financing. This study, carried out in order to analyse investment outlays with reference to the written documents and statistics in the past is in descriptive/historical analysis model. By means of the budgets of Special Provincial Administrations, final account laws and budget of Ministry of National Education, Ministry of National Education statistics are shown in tables; tendency graphics are drawn and interpreted. As a result of the study, it has been found that with the campaigns from 1982 till today, the public contributed to the education at the rates of 15% and 25% between 1982 and 2007. This contribution has been at the rates of 5% and 15% between 2008 and 2012. The contribution of Special Provincial Administrations to the education has been going on since the foundation of the Republic.

Keywords: Educational investment, public contribution, neoliberal transformation.

1. GİRİŞ

Dünya ekonomisinde ortaya çıkan hızlı dönüşüme karşın varolan ekonomik sistemin yaşadığı bunalımlar, ekonomi politikalarının da bu bunalımları aşabilmek üzere yapılandırılmasına neden olmuştur. Sermayenin birikim sürecinde karşılaştığı ve kendi varlığının neden olduğu bunalımı öteleyerek aşabilmesi için küresel anlamda düzenlemelere gerek duyulmaktadır. İşte bu nedenle, 1980'lerden sonra "neoliberalizm" olarak adlandırılan, temel amacı sermayenin içine girdiği bunalımı aşabilmek olan bu yeni yaklaşım neredeyse

tüm dünyada etkili olmaya başlamıştır.. Temel hedefi ekonomik ve toplumsal alanlarda devleti ve devletin yapmış olduğu kamu harcamalarını olabildiğince tasfiye ederek, devletin en az düzeyde güvenlik ve kısmen adalet hizmetlerini yerine getirmesini öngörmektedir. İnsan hakları bildirgesi ile anayasal ve evrensel bir hak olarak yerini bulan kamunun yapmış olduğu doğrudan eğitim hizmeti sunumu ve dolayısıyla da eğitim yatırımlarının payının azaltılması da 1980 sonrasında artan bir şekilde gündeme gelmeye başlamıştır. Devletin ve kamu harcamalarının/gelirlerinin yeniden yapılandırılması adı altında neoliberalizm pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede uygulama olanağına kavuşmuştur.

1.1. Kamu Hizmetlerinde Neoliberal Dönüşüm

1980 yılı Türkiye’nin hem siyasal hem ekonomik yaşamında bir dönüm noktasıdır. Ekonomik yaşam açısında ele alındığında, başta İngiltere ile Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde devletin ekonomik ve toplumsal alandan hızla çekilmesini öngören neoliberal politikalar, Türkiye’de de kendisini göstermeye başlamıştır. Türkiye’de, 1980 yılında “24 Ocak Kararları” olarak bilinen istikrar önlemleri, kısa dönemli ekonomik önlemler paketinin ötesinde, “bir dönemin”, “bir felsefenin”, “bir iktisat politikasının” sona erdiğinin sinyallerini vermektedir (Sezen, 1999:112; Soyak, 2003:242).

1980’li yıllarla birlikte kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ve ticarileştirilmesi, Dünya Bankası’nca borçlu üçüncü dünya ülkelerine dayatılan yapısal uyum programlarının önemli parçaları olagelmıştır. Bu programlarla, sağlık ve eğitim gibi hizmetlere ayrılan bütçe, sistemli olarak çoğunluğu yabancı mülkiyetinde olan dışsattım sektörüne ve dış borç ödemelerine yönlendirilmiştir. Bu yıllarla birlikte Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi uluslararası kuruluşların neoliberal politikaları kullanma araçlarından birisi de “özelleştirme”

olmuştur. Bu kuruluşlar kamu sektörü yapısının herhangi bir hizmeti doğru dürüst yapmaya uygun olmadığını ve bu yüzden ekonomik ve sosyal politikaların siyasetin ilgi alanından çıkarılarak piyasaya bırakılması gerektiğini savunmuşlardır (Martin, 1995: 57).

Türkiye’de eğitimde neoliberal yapılanma, 24 Ocak 1980 kararları ve ardından uygulamaya konulan yapısal uyum ve istikrar programları ve ile hızlandırmıştır. Kamu harcamalarının kısılması ve kamu sektörünün özelleştirilmesi uygulamaları eğitim alanında ilk kez ‘kendi okulunu kendin yap’ kampanyalarıyla başlamıştır. Bu uygulama, 1990’lı yıllardan itibaren küresel aktörler tarafından projelendirilmiştir. Dünya Bankası ve MEB ortaklığıyla Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, ilköğretim ve ortaöğretimin yerelleşmesi temelinde yeniden yapılandırılmasını, öğretmen eğitiminin yeniden düzenlenmesini hedeflemiştir. Kamu yönetimi Temel Kanunu taslağı ile hedeflenen piyasa merkezli kamu yönetimi modeli ile eğitim hizmeti MEB’den alınarak, İl Özel İdarelerine verilmek istenmektedir. Tasarı eğitim finansmanı İl Özel İdarelerine bırakmaktadır. Kadrolu öğretmenlikten, sözleşmeli öğretmenliğe geçişin hedeflenmesi de bu amacın bir parçası olarak düşünülebilir (Timur, 2007:38).

Yapılan eğitim yatırımlarının bireysel getirisinin, sosyal getirisinden daha yüksek olduğu anlayışı, eğitim hizmetinden yararlananların eğitimden elde ettikleri yarara karşılık eğitim maliyetlerini yüklenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, eğitimi yalnızca ekonominin bir girdisi olarak ele almakta ve eğitimi piyasaya sunulacak, satın alınabilecek bir meta olarak görmektedir. Oysa eğitim, bireyin toplumsallaşmasını sağlayan, bireyin doğuştan sahip olduğu yeteneklerini geliştiren ve kişinin gelişimine katkıda bulunan bir haktır. Ayrıca bu hakkın yerine getirilmesi, kişilerin diğer haklarının bilincine varmasına da yardımcı olmaktadır. Eğitim devletin sorumluluğunda, topluma eşit olarak ve yaygın bir biçimde sunulmalı, bu hizmetten yararlanmada eşitlik sağlanmalıdır.

1980’lerle birlikte bu dönüşümden Türkiye de payına düşeni almış ve devletin eğitim, sağlık gibi toplumsal alanlara mal ve hizmet sunan konumdan çıkarılmasına neden olmuştur. Kamunun eğitim yatırımlarındaki payı, özel sektörden hizmet satın alınmaya başlanması ile özel sektörün eğitimdeki payı artmaya başlamıştır.

Türkiye’de devletin eğitime yaklaşımı, küresel dünyanın eğitim yaklaşımlarına paralel olarak gelişmiştir. Uyum politikalarıyla birlikte üniversite reformları gündeme getirilmiş, kalkınma planlarında eğitim ile ilgili politika değişikliklerinin gerektirdiği hukuksal ve kurumsal düzenlemelerin çerçevesi belirlenmiştir. Eğitimin yeniden yapılandırılmasına yönelik çalışmaların ağırlıklı olarak finansman boyutunda yoğunlaştığı görülmüştür.

Türkiye’de 1980 sonrası neoliberal ekonomik politikalar doğrultusunda uygulanan eğitim politikaları, dünyada 1980’li yıllarla birlikte sosyal devlet neoliberal politikaları benimseyenler tarafından yoğun bir şekilde eleştirilmeye başlanmasının etkileri altında biçimlenmiştir. Bazı çevreler ilk başlarda sorunları çözen bir aygıt olarak gösterilen devletin, 1980’li yıllarla birlikte, sorun çözen değil sorun üreten bir duruma dönüştüğünü vurgulamaya başlamışlardır. Böylelikle “sosyal devlet” tartışmaları gündeme gelmiştir. Bu dönüşüm sürecinde devletle toplum arasındaki ilişkileri yeniden tanımlama gereği ortaya atılmıştır. Bu yeni dönemle birlikte devletten beklenen kamu hizmeti isteminin azaltılması, devlet üzerinde bulunan bazı sorumluluk alanlarının (eğitim, sağlık) bireylere aktarılması politikaları uygulanmaya başlanmıştır (Rosanvallon, 2004:101).

Neoliberal ekonomik politikaların uzantısı olan eğitimde özelleştirme, kamu örgütlerince sunulan eğitim hizmetinin, özel sermaye ile kurulan örgütlerce veya kamu örgütlerince eğitim hizmetinden yararlananlara bir fiyat karşılığı sunulması anlamında kullanılmaktadır (Ünal ve Özsoy, 1999:121). Neoliberal

eğitim politikaları yalnızca okulları piyasa malına dönüştürmekte kalmamış aynı zamanda öğrencileri ve velileri de birer metaya dönüştürmüştür (Apple, 2004:213).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, neoliberal küreselleşme sürecinde devletin konumu ve işlevleri ile yeniden yapılandırma süreçlerinden hareket edilerek İl Özel İdareleri ve halkın eğitim yatırımlarına katkıları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

İl Özel İdarelerinin ve halkın eğitime yaptığı yatırımların çözümlenmesi amacıyla, geçmişte tutulan yazılı belge ve istatistiklere başvurularak gerçekleştirilmiş olan bu araştırma, varolanı betimlemeyi amaçladığından, betimsel/tarihsel tarama modelinde (Yıldırım, şimşek, 2013) olup, bu model içerisinde belge çözümlenmesi yöntemi kullanılmıştır. Belge çözümlenmesi, araştırma sorununun seçilerek anlaşılmasına ve araştırmanın tarihsel bir perspektife oturtulmasına yardımcı olur (Karasar, 2014).

Bu araştırmada belge çözümlenmesi yöntemiyle izlenen ekonomi ve eğitim politikaları ile İl Özel İdarelerinin ve halkın eğitime yaptığı yatırım harcamalarının bir çözümlenmesi yapılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce hangi belgelere gereksinim duyulacağı saptanmış ve bu belgelere hangi kurumlardan ulaşılacağı araştırılmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu, Maliye Bakanlığı Bütçe Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünden yetkililerle görüşülerek araştırmanın amacı anlatılmış ve gerekli belgelere ulaşıldıktan sonra, bütün bu kurumlardan elde edilen belgeler incelenmiştir.

Ulaşılan belgelerin orijinalliği araştırmacı tarafından; belgelerde bulunan veriler, araştırmada kullanılacak dönemi kapsayıp kapsamadığı, birincil kaynak olup olmadığı, bu belgelerin asıllarının aynısı olup olmadığı, nerede basıldığı gibi ölçütlerle kontrol edilmiştir. Yetkililerle görüşülerek bu belgelerin bir kısmının orijinali, bir kısmının da kopyası alınmıştır. Elde edilen bu belgeler araştırmanın amacı doğrultusunda sınıflandırılmış ve uygun biçimde çizelgeler oluşturulmuştur.

3. BULGULAR

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımlarının 1925-1950 yılları arasında MEB yatırım ödeneği içerisindeki payları çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1 incelendiğinde 1925-1950 yılları arasındaki dönemde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım bütçesinin 2.922 TL’den 12.658 TL’ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım bütçesinin en yüksek 57.300 TL ile 1947 yılında gerçekleştiği görülmektedir. İl Özel İdarelerinin yatırım bütçesinden eğitim yatırımlarına ayrılan pay 1925’te % 0,12 iken, 1950’de % 0,03’e düştüğü dönem içinde, en düşük oran 1949 ve 1950 yıllarında % 0,03 iken, en yüksek oran 1936 yılında % 0,32 olduğu görülmektedir. 1929, 1930, 1931 ve 1932 yıllarının verilerine ulaşılamamıştır.

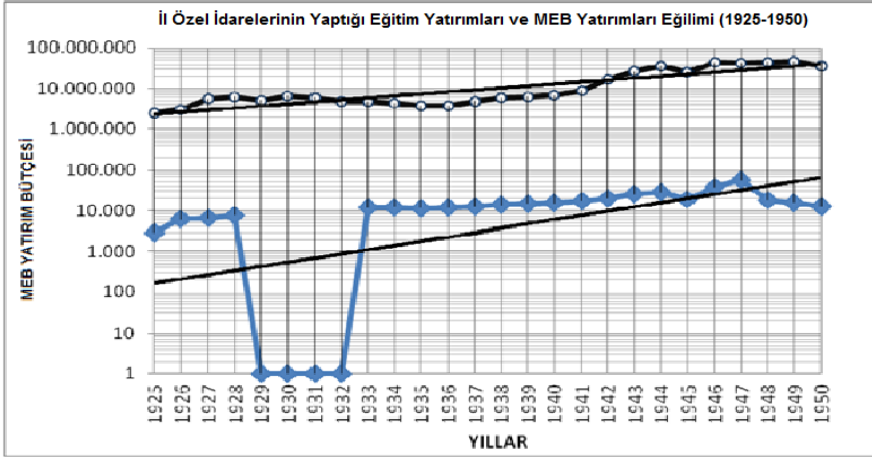
Çizelge 1. 1925-1950 Yılları Arasında İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırımlarının MEB Yatırım Ödeneği İçindeki Payı (TL)

Yıl	MEB Yatırım Bütçesi	İl özel İdaresi Eğitim Yatırım Bütçesi	MEB Yatırım Bütçesi İçerisindeki Payı (%)
1925	2.466.771	2.922	0,12
1926	3.014.802	6.109	0,20
1927	5.487.174	6.394	0,12
1928	6.158.266	7.538	0,12
1929	5.109.628	Veri yok	0,00
1930	6.569.436	Veri yok	0,00
1931	5.906.519	Veri yok	0,00
1932	4.681.363	Veri yok	0,00
1933	4.686.659	11.842	0,25
1934	4.229.602	12.008	0,28
1935	3.709.626	11.473	0,31
1936	3.738.141	11.790	0,32
1937	4.785.915	12.585	0,26
1938	5.785.908	13.623	0,24
1939	6.201.565	14.780	0,24
1940	6.774.578	15.305	0,23
1941	8.822.457	17.143	0,19
1942	16.836.273	20.051	0,12
1943	26.399.292	25.292	0,10
1944	35.546.683	28.694	0,08
1945	25.943.010	18.979	0,07
1946	44.510.392	37.951	0,09
1947	42.635.911	57.300	0,13
1948	45.048.945	17.968	0,04
1949	46.203.195	15.648	0,03
1950	36.400.358	12.658	0,03

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları
Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı:3, Mayıs,1994:13-28.

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımlarının 1924-1950 yılları arasında MEB yatırım ödeneği içerisindeki paylarının eğilimi Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. 1925-1950 Yılları Arasında İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırımlarının MEB Yatırım Ödeneği Eğilim Grafiği.

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları

Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı:3, Mayıs,1994: 13-28.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1925-1950 yılları arasındaki yatırım eğilimleri Şekil 1 incelendiğinde, İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımları eğilim çizgisinin, tüm dönem boyunca genel eğilimin üstünde yer aldığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı yatırım bütçesinde yıllık ortalama % 13 oranında artış gerçekleşirken, İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımlarında yıllık ortalama % 6 oranında artış gerçekleştiği görülmektedir. 1929-1932 yılları arasındaki verilere ulaşılamamıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ilköğretimin finansmanına ilişkin uygulamalar, 1913 tarihli Tedrisatı İptidaiye Kanunu Muvakkatı'na (İlköğretim Geçi Yasası) dayanmaktadır. İlköğretim Geçi Yasası ilkokulun (mekâtibi iptidaiye) kurulması için gerekli arsanın sağlanması, okul binasının yapılması, öğretmenler, okul müdürleri ve yardımcılarının aylıklarının ödenmesi ile okul binasının onarılması, ders araç gereçlerinin sağlanması, hademe ücretlerinin ödenmesi gibi konulardaki giderleri mahalle ahalisine zorunlu tutmaktadır (Madde 15). Bu

geçici yasaya göre ilköğretimin finansmanı devlet ve il bütçelerinden desteklenir (Madde 65). İlköğretim öğretmenlerinin alacakları aylık miktarlarını da belirten bu yasa ilköğretimin finansmanını il Özel İdarelerine bırakmıştır (Karakütük, 2001).

il Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımlarının 1951-1962 yılları arasında MEB yatırım ödeneği içerisindeki payları Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2. 1951-1962 Yılları Arası il Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırımlarının MEB Yatırım Ödeneği İçindeki Payı (TL)

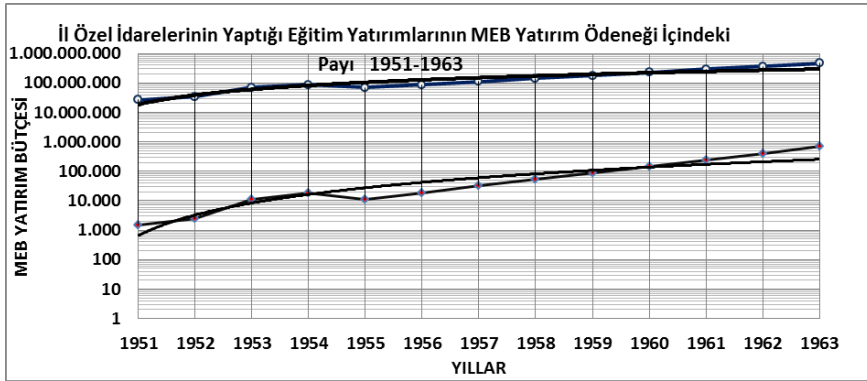
MEB Yatırım Bütçesi Yıl	il Özel İdaresi Eğitim Yatırım Bütçesi	MEB Yatırım Bütçesi İçerisindeki Payı (%)	
1951	38.688.892	15.365	0,04
1952	46 004 892	Veri yok	0,00
1953	54.020.841	28.734	0,05
1954	55.953.805	34.394	0,06
1955	73.639.561	42.237	0,06
1956	39.847.153	50.078	0,13
1957	70.070.993	74.545	0,11
1958	61.773.048	73.148	0,12
1959	195.507.000	83.916	0,04
1960	289 792.000	144.491	0,05
1961	376 750.000	209.493	0,06
1962	408 852.000	212.926	0,05

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları
Güler. B. (1994). “il Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990”. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı:3, Mayıs,1994: 13-28.

Çizelge 2 incelendiğinde 1951-1962 yılları arasındaki dönemde il Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım bütçesinin 15.365 TL’den 212.926 TL’ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde il Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım bütçesinin en yüksek 212.926 TL ile 1962 yılında gerçekleştiği görülmektedir. il Özel İdarelerinin yatırım bütçesinden eğitim yatırımlarına

ayrılan pay 1951’de % 0,04 iken, 1962’de % 0,05’e yükseldiği dönem içinde, en düşük oran 1951 ve 1959 yıllarında % 0,04 iken, en yüksek oran 1956 yılında % 0,13 olduğu görülmektedir. 1952 yılının verilerine ulaşılamamıştır.

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımlarının 1925-1950 yılları arasında MEB yatırım ödeneği içerisindeki paylarının eğilimi Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. 1951-1963 Yılları Arası İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırımlarının MEB Yatırım Ödeneği Payı Eğilim Grafiği.

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları.

Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı:3, Mayıs,1994: 13-28.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1951-1963 yılları arasındaki yatırım eğilimleri Şekil 2 incelendiğinde, İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımları eğilim çizgisi 1951, 1953, 1954 ve 1955 yıllarında genel eğilimin üzerinde yer aldığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı yatırımlarında yıllık ortalama % 22 oranında gerçekleşirken il özel idarenin yaptığı eğitim yatırımları ise yıllık ortalama % 24 oranında gerçekleşmiştir. 1952 yılı verilerine ulaşılamamıştır.

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımlarının 1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla (2012=100) MEB yatırım ödeneği içerisindeki payları Çizelge 3’te verilmiştir.

Çizelge 3. 1963-1980 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla, 2012=100) İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırımlarının MEB Yatırım Ödeneği İçerisindeki Payı

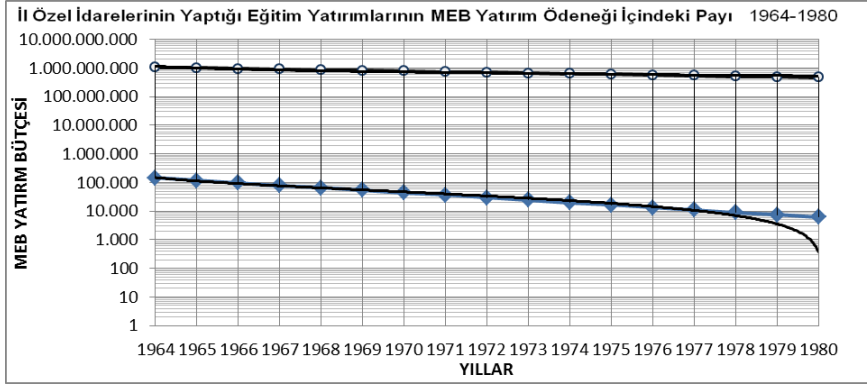
Yıl	MEB Yatırım Bütçesi 2012=100	İl Özel İdaresi Eğitim Yatırım Bütçesi	MEB Yatırım Bütçesi İçerisindeki Payı (%)
1963	717.131.521	315.720	0,06
1964	808.992.563	343.920	0,05
1965	681.328.829	343.256	0,06
1966	763.863.342	429.791	0,06
1967	874.007.521	453.899	0,06
1968	1.064.645.972	581.730	0,06
1969	899.139.434	502.148	0,05
1970	683.649.336	400.972	0,05
1971	825.832.192	365.559	0,04
1972	790.078.280	312.054	0,03
1973	917.544.011	Veri yok	0,00
1974	1.028.194.778	Veri yok	0,00
1975	974.609.843	Veri yok	0,00
1976	1.061.241.829	Veri yok	0,00
1977	643.589.143	1.532.732	0,06
1978	329.271.623	1.723.320	0,09
1979	359.879.801	2.970.666	0,07
1980	209.785.456	4.712.523	0,10

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları.

Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı:3, Mayıs,1994: 13-28.

Çizelge 3 incelendiğinde 1963-1980 yılları arasındaki dönemde 2012 sabit fiyatlarıyla (2012=100) İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım bütçesinin 315.720 TL'den 4.712.523 TL'ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım bütçesinin en yüksek 4.712.523 TL ile 1980 yılında gerçekleştiği görülmektedir. İl Özel İdarelerinin yatırım bütçesinden eğitim yatırımlarına ayrılan pay 1963'te % 0,06 iken, 1962'de % 0,10'a yükseldiği dönem içinde, en düşük oran 1972 yıllarında % 0,03 iken, en yüksek oranın 1980 yılında % 0,10 olduğu görülmektedir. 1973, 1974, 1975, 1976 yıllarının verilerine ulaşamamıştır.

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımlarının 1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla (2012=100) MEB yatırım ödeneği içerisindeki paylarının eğilimi Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 3. 1963-1980 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla, 2012=100) İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırımlarının MEB Yatırım Ödeneği Payı Eğilim Grafiği.

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları.

Güler. B. (1994). "İl Özel İdareleri Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı:3, Mayıs,1994: 13-28.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1963-1980 yılları arasındaki yatırım eğilimleri Şekil 3 incelendiğinde, İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımları eğilim çizgisi, 1964-1980 yılları arasında genel eğilimin üzerinde, 1963 yılında ise genel eğilimin altında yer aldığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı yatırımlarında yıllık ortalama % 7 oranında azalma gerçekleşirken, il özel idaresinin yaptığı eğitim yatırımlarında ise yıllık ortalama % 16 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.1973-1976 yılları arasındaki verilere ulaşılamamıştır.

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımları ve halk katkısının 1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla (2012=100) MEB yatırım ödeneği içerisindeki payları Çizelge 4’te verilmiştir.

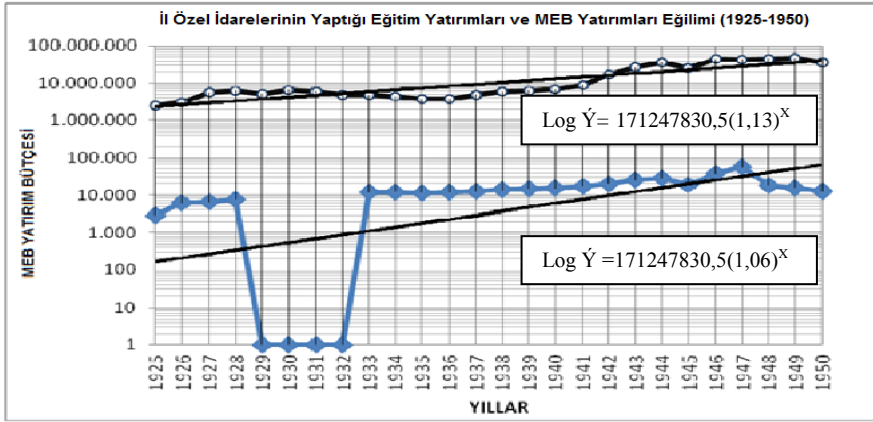
Çizelge 4. 1981-2012 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla, 2012=100) İl Özel İdareleri ve Halkın Yaptığı Eğitim Yatırımlarının MEB Yatırım Ödeneği İçerisindeki Payı (TL)

Yıl	MEB Yatırım Bütçesi 2012=100	Halk Katkısı Eğitim Yatırımları	MEB Yatırım Bütçesi İçerisindeki Payı (%)	İl Özel İdaresi Eğitim Yatırım Bütçesi	MEB Yatırım Bütçesi İçerisindeki Payı (%)
1981	299.934.858	-	-	23.483.634	7,83
1982	352.863.690	87.439.747	24,78	42.195.746	11,96
1983	495.980.054	105.855.543	21,34	54.388.195	10,97
1984	432.151.919	86.388.650	19,99	52.389.639	12,12
1985	354.991.867	19.324.792	5,44	48.964.395	13,79
1986	389.109.520	43.699.605	11,23	68.590.927	17,63
1987	526.593.244	19.753.850	3,75	101.054.378	19,19
1988	765.629.177	33.065.297	4,32	96.815.395	12,65
1989	837.523.415	100.395.751	11,99	85.533.280	10,21
1990	1.111.708.340	123.648.589	11,12	78.514.422	7,06
1991	977.360.644	171.438.399	17,54	65.994.704	6,75
1992	1.309.157.195	179.782.626	13,73	72.163.373	5,51
1993	1.388.699.013	199.466.008	14,36	52.651.919	3,79
1994	793.990.923	132.833.370	16,73	59.474.066	7,49
1995	869.733.196	132.583.693	15,24	81.746.021	9,40
1996	1.180.997.042	175.979.806	14,90	113.677.351	9,63
1997	1.929.297.850	296.583.309	15,37	144.904.493	7,51
1998	2.784.030.605	654.444.505	23,51	210.963.530	7,58
1999	3.344.661.369	635.694.810	19,01	247.466.049	7,40
2000	2.693.141.553	492.333.660	18,28	273.625.386	10,16
2001	2.157.513.069	290.958.201	13,49	239.747.174	11,11
2002	2.272.024.376	229.821.303	10,12	273.480.350	12,04
2003	2.279.886.358	299.314.545	13,13	378.960.225	16,62
2004	1.791.173.529	184.816.850	10,32	119.478.686	6,67
2005	2.047.852.149	355.729.973	17,37	157.825.759	7,71
2006	1.793.912.039	338.965.058	18,90	171.458.872	9,56
2007	1.529.594.944	316.183.356	20,67	139.190.589	9,10
2008	1.602.193.145	245.500.698	15,32	109.226.199	6,82
2009	2.102.277.728	136.275.863	6,48	609.709.864	29,00
2010	1.926.902.569	124.818.127	6,48	504.421.347	26,18
2011	2.080.638.622	149.051.352	7,16	628.662.004	30,21
2012	2.599.999.996	134.981.052	5,19	633.835.579	24,38

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları. Milli Eğitim İstatistikleri (2011-2012). TÜİK Yayınları.

Çizelge 4 incelendiğinde 1981-2012 yılları arasındaki dönemde 2012 sabit fiyatlarıyla (2012=100) İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım bütçesinin 23.483.634 TL’den 633.835.579 TL’ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım bütçesinin en yüksek 633.835.579 TL ile 2012 yılında gerçekleştiği görülmektedir. İl Özel İdarelerinin yatırım bütçesinden eğitim yatırımlarına ayrılan pay 1981’de % 7,83 iken, 2012’de % 24,38’e yükseldiği dönem içinde, en düşük oran 1993 yılında % 3,79 iken, en yüksek oran 2011 yılında % 30,21 olduğu görülmektedir. 1982 yılından itibaren eğitim yatırımlarına çeşitli kampanyalarla halk katkısı başlamıştır. Halkın eğitim yatırımlarına katkısı 87.439.747 TL’den 134.981.052 TL’ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde halkın eğitim yatırımlarına katkısı en yüksek 355.729.973 TL ile 2005 yılında gerçekleştiği görülmektedir. Halkın eğitim yatırımlarına katkısı 1982’de % 24,78 iken, 2012’de % 5,19’a düştüğü dönem içinde, en düşük oran 1987 yılında % 3,75 iken, en yüksek oran 1988 yılında % 24,78 olduğu görülmektedir. 1980 yılıyla birlikte artık neoliberal politikalar eğitim yatırımlarına damga vurmaya başlamıştır. Bu durumu en iyi açıklayan olay yukarıdaki çizelgede görüldüğü gibi “kullanan öder” mantığının yerleştirilmesidir. Yani eğitim yatırımlarına halkın da katkı sağlamasıdır. Özellikle 1980 sonrası İl Özel İdarelerinin ve halkın eğitim yatırımları azımsanamayacak düzeydedir.

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımları ve halk katkısının 1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla (2012=100) MEB yatırım ödeneği içerisindeki paylarının eğilimi Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4. 1981-2012 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla, 2012=100) İl Özel İdareleri ve Halkın Yaptığı Eğitim Yatırımlarının MEB Yatırım Ödeneği Payı Eğilim Grafiği.
Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2012). TÜİK Yayınları.
Milli Eğitim İstatistikleri (2011-2012). TÜİK Yayınları.
Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı:3, Mayıs,1994: 13-28.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1981-2012 yılları arasındaki yatırım eğilimleri Şekil 4 incelendiğinde, İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımları eğilim çizgisi, 2009-2012 yılları arasında genel eğilimin üzerinde, 1989-1996 yılında ise genel eğilimin altında yer aldığı görülmektedir. Halkın eğitim yatırımlarına yaptığı katkının eğilim çizgisinin 1982-1984, 1996-2000, 2005-2008 yılları arasında eğilim çizgisinin üzerinde, 1985-1989 ve 2009-2012 yıllarında ise eğilimin altında yer aldığı görülmektedir. İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımlarında yıllık ortalama % 11 oranında artış gerçekleşirken eğitim yatırımlarına halk katkısının yıllık ortalama % 12 oranında gerçekleştiği görülmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Ülkemizde eğitim ve sağlık hizmetlerinin öncelikli olarak görülmesi, son yıllarda bazı yazarlarca bu hizmetlerin finansmanının devletçe karşılanacağı biçiminde yorumlanmamaktadır. Çünkü özellikle 1980 yılından sonra devletin nitelikleri ve verdiği hizmetler konusunda görüşler ileri sürülmekte, serbest piyasa

ekonomisine geçilmesi için çalışmalar hızlandırılmaktadır. Son yıllarda, “devletin küçültülmesi”, “garson devlet” gibi kavramlar ile devletin ekonomik etkinliklerden çekilmesi, yalnızca eğitim, sağlık gibi hizmetleri sunması çeşitli yazarlarca vurgulanmaktadır (Karakütük, 2006).

Türkiye’de eğitim sisteminin yapısal dönüşümünün 24 Ocak Kararları ve onun ardından gelen askeri darbe ile yakın ilişkisi bulunmaktadır. Neoliberal ideolojinin, eğitimi toplumdan çok bireye kazanç sağlayan bir hizmet olarak algılaması ve bu ölçüde de bireyler tarafından finanse edilmesi gerektiğine inanması ile devletin eğitime giderek daha az katkıda bulunması ve bu oranda da eğitimin yerleştirilmesi ve özelleştirilmesi gerektiği yönündeki ikna çabaları örtülü biçimde yavaş yavaş uygulamaya geçirilmeye başlanmıştır. Bu uygulamaların ilki, askeri darbenin hemen arkasından başlatılan “kendi okulunu kendin yap ” kampanyası ile yaşama geçirilmiştir. Özcan (2010), bu durumu sosyal ortaklar olarak nitelendirmektedir. Sosyal ortak tanımı altında özelleştirmenin üstü örtülme istenmiştir. Böylece, kendi kendine yardım olarak tanımlanan bu özelleştirme yöntemi örtülü bir biçimde uygulamaya konulmuştur. Söz konusu yöntem, günümüzde ise “eğitime yüzde yüz destek kampanyası”, “bilgisayarlı eğitime destek kampanyası”, “kardeş kurum projesi” ve “kardeş okul” projeleriyle halkın eğitim yatırımlarına katkısı yoğun bir biçimde devam etmektedir. Üstelik bu kampanyaların ve projelerin içeriği, yalnızca okulların yapımı ve hizmete sunumu ile sınırlı olmayıp bakım, onarım ve işletim aşamalarını da içerecek biçimde genişletilmiştir.

Halkın eğitim yatırım harcamalarına katkısı, 24 Ocak 1980 kararlarıyla birlikte giderek artmaya başlamıştır. Bu durumu en iyi açıklayan ifade “kullanan öder” ilkesinin yerleştirilmesidir. Yani eğitim yatırım harcamalarına halkın da katkı sağlamasıdır. Özellikle 1980 sonrası İl Özel İdarelerinin ve halkın eğitim yatırım harcamalarına katkısı azımsanamayacak düzeydedir. Bu durumda 1980 yılından

sonra eğitim yatırımlarının çoğunluğu İl Özel İdarelerinin ve hayırseverlik adıyla halkın katkısına bırakılmıştır. Uygulanan ekonomi politikaların bir yansıması olarak devlet eğitim yatırımlarını alabildiğince azaltmış, buna karşın İl Özel İdareleri ve halkın eğitim yatırımlarına katkısı çoğalmıştır.

Hayırseverlik kapsamında büyük sermaye sahipleri okul yapımı ve donatımı yapmaktadır. Böylelikle, bu sermaye sahipleri, "hayırseverlik" dışında eğitime yüzde yüz destek kampanyasına katılarak bir taraftan vergi ödemekten kurtulmakta diğer taraftan da toplumun gözünde "hayırsever" imajını güçlendirerek "sosyal sorumluluk" çerçevesinde reklamlarını yapmaktadırlar.

KAYNAKÇA

- Apple, M. W. (2004). *Neoliberalizm ve eğitim politikaları üzerine eleştirel yazılar*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Güler, B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990." *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 3(3): 13-28.
- Karakütük, K. (2001). "Cumhuriyetin Kuruluşundan Plânlı Döneme Kadar Eğitimin Finansmanı: 1923-1960." *Milli Eğitim Dergisi*, 149: 324-336.
- Karakütük, K. (2006). "Yükseköğretimin Finansmanı: 1923-1960." *Milli Eğitim Dergisi*, 171: 219-242.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Dağıtım.
- Kurul, N. (2013). *Eğitim finansmanı*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Maliye Bakanlığı. (1995). *Bütçe gider ve gelirleri (1924-1995)*. Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı. Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü. 1995/5.
- Maliye Bakanlığı. (2006). *2005 kamu hesapları yılı*. Muhasebat Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Martin, B. (1995). *Özelleştirme: Kimin Çıkarına?* (Kamu Sektöründe Reform). Çev., Osman Ç. Deniztekin. İstanbul: Cep Kitapları A.Ş.

- MEB. (1973). *Cumhuriyetin 50.yılında rakamlarla ve grafiklerle milli eğitimimiz*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2010). *Cumhuriyet döneminde Türk milli eğitim sistemindeki gelişmeler*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2010). *Milli eğitim istatistikleri (2009-2010)*. MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2011). *Milli eğitim istatistikleri (2010-2011)*. MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2012). *Milli eğitim istatistikleri (2011-2012)*. MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Özcan, K. (2010). *Mesleki ve teknik ortaöğretimde finansman harcamalar ve maliyet*. İstanbul: İTO Yayınları.
- Rosanvallon, P. (2004). *Refah devletinin krizi*. Çev., Burcu Şahinli. Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Sezen, S. (1999). *Devletçilikten özelleştirmeye türkiye’de planlama*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Soyak, A. (2003). “Türkiye’de İktisadi Planlama: DPT’ye ihtiyaç var mı?” *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4 (2). 167-182.
- Timur, T. (2007). *Küreselleşme söylemleri ve gerçekler. Küreselleşme ve eğitim*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Ünal, L. I. ve Özsoy, S. (1999). *Modern Türkiye’nin Sisyphos Miti: “Eğitimde Fırsat Eşitliği”*. *Bilanço’98: 75 Yılda Eğitim*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

This research study aims to reveal the fact that the state has withdrawn from the education services and burdened educational financing on the Special

Provincial Administration and the public with the neoliberal policies imposed especially after the decisions on January 24, 1980. Since 1982, various campaigns under different names have been organised in order to make the public take part in the educational financing.

This study, carried out in order to analyse investment outlays with reference to the written documents and statistics in the past is in descriptive/historical analysis model as it aims to describe the existing situation.

In terms of economy and education policies implemented, Adem addresses those periods as follows (2001,95): the period between 1923-1932, the liberal period 1932-1950, the statist period 1950-1960, the unplanned and mixed period 1961-1980, the period of planned development and post 1980, the period of liberal economy .

Periodisation addressed by Adem(2001) has been used in this research study. The period from the foundation of Turkish Republic until the Multiparty Period starts as liberal one and finishes with statism. So, in this study, educational investments are addressed in following periods as unplanned mixed (1951-1960), planned development, (1961-1980) and post 1980, the period in which neoliberal policies are implemented .

In order to reveal whether the educational investments increased or not, the investment outlays since 1963 have been converted into the fixed prices of 2012. (1963 has been included as it's the starting point of planned development period). While converting education investment series into the fixed prices, construction indexes from 1963 to 2012 published by İstanbul Chamber of Industry in 2013 have been used and educational investments have been analysed by converting into the fixed prices and taking construction costs and exchange rates into consideration. While converting indexes, the index of the

year which will be converted is divided by the index of 2012 and multiplied by 100 and the prices are converted into the prices of 2012.

2012 construction costs and consumer prices index of İstanbul Chamber of Industry have been used as a base to see public contribution to education and investments of Special Provincial Administrations. According to the results of the research study, the public has contributed to education at the rate of 15% and 25% in the investments of national education through the campaigns since 1982 till today and this contribution has been at the rates of 5% and 15% between the years of 2008 and 2012. The contribution of Special Provincial Administrations to the educational investments have continued from the foundation of Turkish Republic till 2012. The privatisation and commercialization of public services in 1980s has become vital components of structural adjustment programs imposed by World Bank on the indebted third World countries. With these programs, the budget reserved for the services such as education and health has been directed to the exportation sector, most of which is on the foreign ownership and external debt payments. Neoliberal settlement in Turkey has accelerated with the decisions of January 24, 1980 by the government and structural adjustment and stability programs following these decisions. Cuts in public spendings and privatisation of public sector started with the campaigns called ‘Build your own school yourself’ . This practice has been projected by global actors since 1990s. The perception that educational investments have more individual benefits than social profits maintains that the people who benefit from the education service have to undertake the cost of education in return for the benefit they obtained from education. This approach treats education as a mere input of economy and regards it as a meta, which will be put on the market and purchased. Turkey has experienced this transformation in 1980 and the state withdrew from its position as a unit offering goods and services in social fields such as education

and health. As in most countries, the increase of public in education investments increased with the purchasing of services from the private sector in Turkey as well.

The share reserved for educational investments from the investment budget of Special Provincial Administrations didn't increase much since necessary educational investments weren't made as a result of education policies implemented until 1980 and "Social state principle". However, with the decisions taken on January 24, 1980, educational investment expenses of Special Provincial Administrations increased a bit with the reduction in educational investments in spite of the transformation in the state and social state principle in Constitution. Having failed to afford the increasing demand of buildings, the state started to encourage the citizens to contribute to the education investments through various campaigns.

The public contribution to the education investments under different campaigns have started since 1982. With the decisions taken on January 24, 1980 by the government, the contribution of the public to the neoliberal policies increased gradually. The principle "he who uses pays" which explains this situation best was widely accepted. In other words, this means that the public contributes to the educational investments. Especially after 1980, the contribution of Special Provincial Administrations and the public to the education investments has significantly been high.